

bestaat uit pikken in de grond en is gericht op eetbare en oneetbare voorwerpen, waarbij de hanen herhaaldelijk hoog en ritmisch roepen. Soms pikken ze op het voorwerp zonder het in de bek te nemen. Soms nemen ze het wel in hun snavel en dan slikken ze het soms door maar soms ook niet. Als de haan het voorwerp niet doorslikt kan hij het in zijn snavel omhoog doen en het voorwerp laten vallen. Soms doet hij dat ook niet maar buigt hij herhaaldelijk met zijn kop met het voorwerp in zijn snavel op en neer. Hij kan ook met zijn kop schudden terwijl hij het voorwerp in zijn snavel houdt. Dit gedrag is dus heel flexibel en het is heel doelgericht. De haan doet van alles om de aandacht van de hen of hennen te trekken. Soms vertoont hij dit gedrag terwijl hij vlak bij een hen staat, maar hij kan het ook doen op een paar meter afstand van de hen. Terwijl hij het doet kijkt hij vaak naar de hen (om te zien of ze reageert?). Dit gedrag is heel erg aantrekkelijk voor de hennen. Hanen doen het vooral als ze in hun eigen hok zitten terwijl er een onbekende hen bij hem in het hok gezet wordt, maar hij kan het ook voor zijn eigen hennen doen. Vaak onderbreekt hij het lokken door naar de hen te lopen en vervolgens weer terug te gaan naar het voorwerp, alsof hij haar wil meenemen naar het voorwerp. Soms loopt hij om de hen heen. Kruijt denkt dat de hanen dit gedrag vertonen om een seksuele band met een onbekende hen te vormen of die band met zijn eigen hennen te verstevigen. Dit is, naast het aanbieden van oneetbare voorwerpen, nog een overeenkomst met het gedrag van de Raven. Mogelijk gaat het bij de Raven niet zozeer om de band tussen een mannetje en een vrouwtje maar om de band tussen mannetjes. Bij hanen zien we dus de overgang van voedsel delen naar het vragen van aandacht voor een oneetbaar object. Hiermee lijkt dit hanengedrag een overgang van voedseldelen naar het gedrag van de Raven.

Discussie

Nu kan de conclusie zijn dat zowel Raven als kippen een 'Theory of Mind' hebben. De conclusie kan ook zijn dat zowel kippen als Raven geritualiseerd voedseldeelgedrag vertonen. Hoe beslissen we welke conclusie de juiste is? Het spaarzaamheidsprincipe zegt dat we altijd de voorkeur moeten geven aan de meest eenvoudige verklaring. Een verklaring die zich alleen op fylogenie en selectie baseert, lijkt eenvoudiger dan de verklaring dat

dieren kunnen bedenken wat de ander denkt. Het lijkt er dus op dat we de voorkeur moeten geven aan de opvatting dat het gedrag van de Raven geritualiseerd voedseldeelgedrag is.

Verantwoording

Deze overwegingen waren voor mij aanleiding om een commentaar op het artikel van Pika & Bugnyar te schrijven. Bovenstaand artikel is gebaseerd op dit commentaar (Van Rooijen 2015).

■ J. van Rooijen, pluimveege gedragsbioloog, Churchillweg 37C, 6707 JB Wageningen, (0317) 41 61 81, e-mail: jeroenvanrooijenakira@gmail.com.

LITERATUUR:

Kruijt, J.P. (1964): The ontogeny of social behaviour in Burmese red jungle fowl (*Gallus gallus spadiceus*) Bonaterre. Behav. Supplement 12:1-201.

Rooijen, J. van (2010): Do dogs and bees possess a 'theory of mind'? Animal Behaviour, 79, 2, e7-e8. doi:10.1016/j.anbehav.2009.11.016.

Rooijen, J. van (2015): Commentary "The use of referential gestures in ravens (*Corvus corax*) in the wild." Front. Ecol. Evol. 3:113. doi:10.3389/fevo.2015.00113 <http://journal.frontiersin.org/article/10.3389/fevo.2015.00113/full>.

Pika, S. & T. Bugnyar (2011): The use of referential gestures in ravens (*Corvus corax*) in the wild. Nat. Commun. 2: 560. doi:10.1038/ncomms1567.

Record voor oeverzwaluwenwand in Bunschoten

Een recordaantal broedparen – tegen de vierhonderd – nestelde in 2017 aan de 'Vebowand' te Bunschoten. Deze betonnen oeverzwaluwenwand van 140 m lengte ligt langs de Rengerswetering, aan de oostkant van industrieterrein Haarbrug-Noord en is te bereiken vanaf de Nijkerkerweg (N806). Vandaar loopt een betonnen wandelpad het nieuwe natuurgebied De Laakzone in, even verder is de toegang naar de kijkwand, tegenover de Vebowand.

De start van dit broedseizoen was al veelbelovend. Op 24 maart werd het gedeelte van de wand tegenover de kijkwand vrijgemaakt en een dag later waren de eerste acht Oeverzwaluwen ter plekke. Zij zochten de wand af naar een gelegenheid om een nestgang te graven. Op 3 april werd het eerste begin gemaakt. De wand werd op 20 april helemaal vrijgegeven. Op 28 april waren er 210 beginnende nestgangen, ondanks de bijzonder koude en natte maand april.

De openingen aan de wand worden elke

Na een hoopvolle start in het voorjaar heeft dit jaar een recordaantal Oeverzwaluwen gebroed aan de kunstwand in Bunschoten.

Foto: Wim Smeets.

tien dagen van heermoes en andere kruiden ontdaan zodat de Oeverzwaluwen ongehinderd kunnen graven en broeden. Doordat het klimaat in mei een stuk gunstiger was voor de Oeverzwaluwen, waren er op 22 mei al 134 voltooide nestgangen en ongeveer honderd beginnende paren. Veel paartjes waren toen al tot broeden overgegaan. Oeverzwaluwen hebben bij hun eerste legsel vier tot vijf eieren en bij hun tweede legsel drie tot vier eieren.

In juni liep het aantal broedparen op naar 250, maar toen kwamen er ook nog veel nieuwe Oeverzwaluwen aan. Bij deze Oeverzwaluwen, die elders geprobeerd hadden te broeden, was het eerste legsel mislukt door de omstandigheden aan de wand (bijvoorbeeld: wand ingestort, vos, bruine ratten, andere prooidieren, enzovoort) en zij zochten een nieuwe gelegenheid. Het aantal broedparen bleef maar groeien en op 10 juli (telling

Aan onze abonnees

Betaling abonnementsgeld 2018

Al jaren bent u eraan gewend dat bij het laatste nummer van een jaargang van *het Vogeljaar* een acceptgiro wordt meegezonden, waarmee het abonnementsgeld kan worden overgemaakt. Dit jaar zal deze acceptgiro afzonderlijk verzonden worden.

Een jaarabonnement in Nederland is slechts €13,50; voor abonnees in het buitenland is het bedrag €22,70. Wij stellen het zeer op prijs, als u het abonnementsgeld zo snel mogelijk overmaakt. Ons rekeningnummer is: NL28 INGB 0000 9644 72. Buitenlandse abonnees moeten ook een BIC-nummer invullen. BIC: INGBNL2A.

Indien u er de voorkeur aan geeft de contributie over te maken door middel van elektronisch bankieren dan kan dat, maar zorg er dan s.v.p. wel voor dat u daarbij ook uw naam en adresgegevens invult bij mededelingen. Die gegevens worden niet automatisch door de banken meegestuurd en als die ontbreken bij de overboeking zorgt dat voor misverstanden.

U kunt ons ook extra steunen door een hoger bedrag in te vullen. Vele abonnees maken extra geld over; hiervoor zijn we deze abonnees zeer erkentelijk.

U doet ons ook een groot plezier als u nieuwe abonnees voor ons werft. Samen maken wij ons dan sterk voor het Vogeljaar!

Voor vragen kunt u contact opnemen met Willem Werkman, e-mail: administratie@vogeljaar.nl, telefoon: (073) 599 19 67.

Korte Mededelingen

tijdens de onderhoudsbeurt) waren dat er 342 en op 16 juli 377. Het grootste aantal werd geteld bij de onderhoudsbeurt op dinsdag 1 augustus. Het waren er toen 385.

De wand kan worden benaderd via een wandelpad. Vanachter een kijkwand is er goed zicht op de kunstwand aan de overkant van de wetering. Ook eromheen is veel te zien. Op het terrein groeien enorm veel distels. Daarop zitten veel Putters. Soms ruim honderd, maar er zijn vaak ook nog Kneutjes en Groenlingen te zien.

Rond eind september hebben de laatste jonge vogels de wand verlaten. Dan kan het grote

jaarlijkse najaarsonderhoud aan de wand beginnen. Alle gaten worden dan uitgeboord, zodat de nestgangen helemaal schoon zijn van parasitaire insecten (teken, luizen, vlooiën). In de loop van oktober worden dan ook alle gaten opnieuw opgevuld met een aangestampt zand-kleimengsel dat speciaal voor deze wand door de firma Hubun is gemaakt. Uiteindelijk worden alle gaten afgedekt met Styrodur doppen. Dit laatste om te voorkomen dat er een IJsvogel aan de wand kan gaan broeden in februari/maart.

■ Wim Smeets, Bunschoten.